

Ὅσιος Εὐγένιος ὁ Αἰτωλός, Βίος, ἔργον, ἢ εἰς ἅγιον ἀνακήρυξις, ἄσματος ἀκολουθία, Ἐκδ. Ἱερὰ Μητρόπολις Καρπενησίου καὶ Σύνδεσμος «Εὐγένιος ὁ Αἰτωλός», ἀριθ. 2, Ἀθήναι 1983 σελ. 187.

Ὁ τίτλος τοῦ ἀπροσώπου πῶς βιβλίου τούτου δίδει τὴν ἐντύπωσιν βιβλίου μὴ σχετιζομένου πρὸς τὸ φιλολογικὸν ἔργον. Καὶ ὁμοίως εἶναι ἓνα ἔργον ἀναφερόμενον εἰς τὸν πυρῆνα τῆς φιλολογικῆς παραδόσεως.

Μὲ τὸν πνευματικὸν ὕπνον τῆς ὑποχρεωτικῆς ἀμαθείας εἰς τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον τῆς Ἀνατολῆς ποῦ ἐπέβαλον τὸ 1453 οἱ τρισβάρβαροι Τοῦρκοι, ἢ σπουδὴ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων κατεπνίγη σχεδὸν ὀλοσχερῶς ἐκεῖ. Εἰς τὴν Δύσιν οἱ μετὰ τὴν Φραγκοκρατίαν καὶ τὴν ἄλωσιν ἐκεῖ καταφυγόντες λόγιοι ἐδίδαξαν Ἑλληνικὰ εἰς τοὺς δυτικούς. Οἱ Δυτικοὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα μὲ τὰ παρεφθαρμένα Λατινικά των —ποῦ ἐξειλίχθησαν ὄχι ἀπὸ τὸν καλὰ Λατινικά τοῦ Κικέρωνος, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν χυδαίαν γλῶσσαν, τὸ *vulgärlatein*, ὅπως τὸ λέγει ὁ Wilamowitz, εἶχαν περιπέσει εἰς σύγχυσιν πνευματικὴν καὶ εἰς λάθη καὶ ἀντιφάσεις ἰδεῶν, ὥστε πρωτοστατοῦντος τοῦ Πετράρχη ἀνεζήτησαν φῶς σαφηνείας διὰ τῆς ἐκμαθήσεως τῆς κλασσικῆς λατινικῆς γλώσσης καὶ ὄχι τῆς παραλλαξάσης τὰς ἐννοίας χυδαίας γλώσσης. Καὶ τοὺς Ἑλληνας, τῶν ὁποίων μεταφράσεις ἐπῆραν ἀπὸ τοὺς Ἀραβας, δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς κατανοήσουν χωρὶς παρερμηνείας εἰς τὰς λατινικὰς μεταφράσεις των. Καὶ ὅταν ἐγνώρισαν τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλη ἀπὸ τὸ πρωτότυπον, ὅταν εἶδαν τὴν σαφήνειαν καὶ τὴν καθαρότητα τῆς Ἑλληνικῆς σκέψεως, τότε συνετελέσθη ἐκεῖ ἡ Ἀναγέννησις. Αὐτὰ εἰς τὴν Δύσιν.

Εἰς τὴν Ἀνατολὴν μαθαίνομεν ἀπὸ τὴν *Turcograecia* τοῦ Κρουσίου τὰς πληροφορίες τοῦ Ζυγομαλᾶ πόσοι καὶ ποῖοι λόγιοι —ἐλάχιστοι βέβαια πρὸ τοῦ ὄγκου τῶν πρὸ τῆς ἀλώσεως χρόνων— εἶχαν σκορπισθῆ εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος διατηροῦντες ὡς ἐστιάδες τὸ πῦρ τῆς Ἑλληνικῆς μορφώσεως, τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν διὰ τοὺς μεγάλους προγόνους καὶ τὴν πίστιν εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Γένους. Εἶναι οἱ λεγόμενοι Διδάσκαλοι τοῦ Γένους, ἄλλοι σπουδαῖοι, ἄλλοι ταπεινοί, συνήθως κρυπτόμενοι εἰς μονάς. Οἱ Τοῦρκοι δύο τάξεις μορφωμένων ἠνείχοντο, ἀλλ' ὄχι καὶ πάντοτε καὶ ὄχι ἄνευ παντοειδῶν ἐκβιασμῶν: Τοὺς ἰατροὺς ποῦ τοὺς εἶχαν ἀνάγκην καὶ τοὺς ἱερωμένους, τοὺς ὁποίους ἡ Μουσουλμανικὴ ἐπίσημος θρησκεία ἐσέβετο. Δι' αὐτὸ οἱ Διδάσκαλοι τοῦ Γένους εἶναι συνήθως ἱερωμένοι.

Τὸ ἐν τίτλῳ βιβλίον, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ἀποτελεῖ πνευματικὸν δημιουργημὰ τοῦ Προέδρου τοῦ Συνδέσμου «Εὐγένιος ὁ Αἰτωλός», τοῦ ἐγκρατεστάτου Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Π.Κ. Βλάχου, Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Μ.Ε., παρουσιάζει τὴν ἐκπληκτικὴν προσωπικότητα, τὴν μόρφωσιν, τὸ χριστιανικὸν ἦθος, τὸ διδακτικὸν ἔργον καὶ τὴν παιδείαν τοῦ θαυμασίου Διδασκάλου τοῦ Γένους Εὐγενίου Ἰωαννουλίου, καθὼς καὶ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ γενομένου Διδασκάλου τοῦ Γένους ἢ Ἐπισκόπου ἢ Πατριάρχου. Εἰς τὸ πρόσωπον, τὸν βίον, τὸ ἔργον καὶ τὴν προσφορὰν τοῦ Εὐγενίου βλέπει τις τὸν ἰδεώδη Ἑλληνα, τὸν ἀντιπροσωπευτικὸν τῆς ἰδιοτυπίας τῆς Φυλῆς μας, τὸν Ἑλληνα ποῦ συνενώνει ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἁρμονικῶς 1) τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν παιδείαν μὲ τὸν Ὅμηρον, τὸν Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλην ὑπὸ μάλης (ἀναζητήσαντα τὴν Παιδείαν ἀπὸ τὸν φιλόσοφον Κορυδαλλέα εἰς Ἀθήνας, εἰς Ζάκυνθον καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν) 2) τὸ βυζαντινὸν ἦθος, τὸ συνδυάζον θερμὴν θρησκευτικὴν πίστιν, ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ συμμετοχὴν εἰς τοῦ ἔθνους τὰ δεινοπαθήματα καὶ ἀγάπην (ἐμόνασεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος, ἐδίδαξεν εἰς Κωνσταντινούπολιν

ἀπομακρυνθείς κατόπιν ἐξ αὐτῆς χωρὶς νὰ ἐπιζητήσει θρόνους) καὶ ἐλθὼν νὰ φωτίσῃ καὶ διδάξῃ εἰς ὑποδούλους ἀδελφοὺς εἴτε εἰς τὸ Καρπενήσιον εἴτε εἰς τὴν ἀνήλιον Μονὴν τῶν Βραγγιανῶν μορφώσας μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸν Διδάσκαλον τοῦ Γένους Ἀναστάσιον Γόρδιον, ὁ ὁποῖος ἐδίδαξε τὸν μετέπειτα ἔθνικὸν Διδάσκαλον καὶ μάρτυρα Κοσμάν τὸν Αἰτωλόν. Καὶ ὁ ἄμωμος βίος καὶ τὸ θεοφιλὲς ἦθος τοῦ Εὐγενίου εἶχεν ἐμπνεύσει τὸ σέβας καὶ τὴν πίστιν ἐπὶ τὴν ἀγιότητα τοῦ ἀνδρὸς ἀβιάστως εἰς ὄλην τὴν περιοχὴν.

Τὴν καταπληκτικὴν αὐτὴν μορφήν τοῦ Εὐγενίου παρουσιάζει ὁ Π. Βλάχος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτὸ βιβλίον, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὴν βιογραφίαν τοῦ Εὐγενίου, τὸ ὑπόμνημα καὶ ὄλα τὰ στοιχεῖα τὰ συνηγοροῦντα διὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Εὐγενίου εἰς ἅγιον μὲ τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀνακηρύξεως αὐτοῦ εἰς Ὅσιον ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου καὶ τέλος εἰς παράρτημα τὴν ἁσματικὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ὁσίου ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ Γερασίμου τοῦ Μικραγιαννανίτου καὶ τὸ Μουσικὸν Παράρτημα ὑπὸ βυζαντινὴν σήμανσιν ὑπὸ Ἐμμ. Χατζημάρκου.

Ἡ σύνθεσις τοῦ βιβλίου δεικνύει πίστιν καὶ ζῆλον ἀνδρὸς εὐσεβοῦς, ἡ δὲ διατύπωσις καὶ τὸ ὄφος τῆς διηγήσεως, πού εἶναι ἀπ' ἄκρον εἰς ἄκρον σαφές, γλαφυρόν, ὑψηλόν, εὐσεβὲς καὶ καθιστᾷ τὴν ἀνάγνωσιν τερπνὴν, προδίδει ἄνδρα λογιώτατον καὶ κυριάρχως χειριζόμενον τὸν λόγον, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἄνεσιν, τὴν εὐροίαν καὶ τὸ κάλλος του δίδει τὴν ἐντύπωσιν κειμένου κλασσικοῦ, ἰσαξίου πρὸς τὸ τοῦ Διδασκάλου τοῦ Γένους Ἀναστασίου Γορδίου, οὗτινος πολλαὶ ἐκφράσεις ἐνσωματοῦνται σποράδην εἰς τὸ κείμενον μὲ εἰσαγωγικά. Ἔτσι καὶ τοῦ κειμένου ὁ λόγος ἐναρμονίζεται πρὸς τὴν ἐξηρμένην μορφήν λόγου τῶν διακεκριμένων Διδασκάλων τοῦ Γένους καὶ αὐτοῦ τοῦ Εὐγενίου, οὗτινος ὁ λόγος, διαφέρων πρὸς πεπαιδευμένους καὶ ἀπαιδεύτους, ἔχει τὸ γνῶρισμα τοῦ ὠραίου ἑλληνικοῦ λόγου καὶ τὸ κάλλος τοῦ δημοτικοῦ ὄφους, τοῦ ὁποῖου εἶναι προφανὴς ἡ εὐγένεια τῆς γνησιότητος ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὴν βάνανσον ἀγροικίαν τοῦ λόγου πού προκαλεῖ ἡ σημερινὴ ἐγκεφαλικὴ γραμματικὴ, ἡ τόσον ἔξω τῆς πραγματικότητος καὶ τῆς γνησιότητος πλασσομένη πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλλήνων.

Π.Κ.Γ.

Θωμᾶ Ν. Ζήση, Ὁ Μέγας Βασίλειος καὶ ἡ θύραθεν Παιδεία, Χολαργὸς 1980, σχ. 80ν μ., σελ. 173.

Ἡ ἐκδοσις τῆς μελέτης γίνεται ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 1600 ἐτῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μ. Βασιλείου. Αὕτη χωρίζεται εἰς τρία μέρη. Εἰς τὸ α' ἐξετάζεται ἡ σχέσις Ἑλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ. Εἰς τὸ β' γίνεται σύντομος λόγος διὰ τὸν βίον, τὴν δρᾶσιν καὶ τὸ συγγραφικὸν ἔργον τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ εἰς τὸ γ' παρουσιάζεται ἡ πραγματεία του «Πρὸς τοὺς νέους, ὅπως ἂν ἐξ Ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων».

Ὁ συγγραφεὺς κινεῖται ἀνέτως ἐντὸς τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας καὶ τῶν συγχρόνων ἀπόψεων καὶ παρουσιάζει τὸ θέμα του κατὰ τρόπον πειστικὸν καὶ ἐποικοδομητικόν. Ἀφοῦ ἀναπτύξῃ τὸ πῶς οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι συνέδεσαν ἀρρήκτως τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν πνευματικὴν δημιουργίαν μετὰ τοῦ χριστιανικοῦ ἰδεώδους ἀνάγεται εἰς τὴν ἀξίαν καὶ τὸ κύρος τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ ἐξαιρεῖ τὴν σημασίαν,